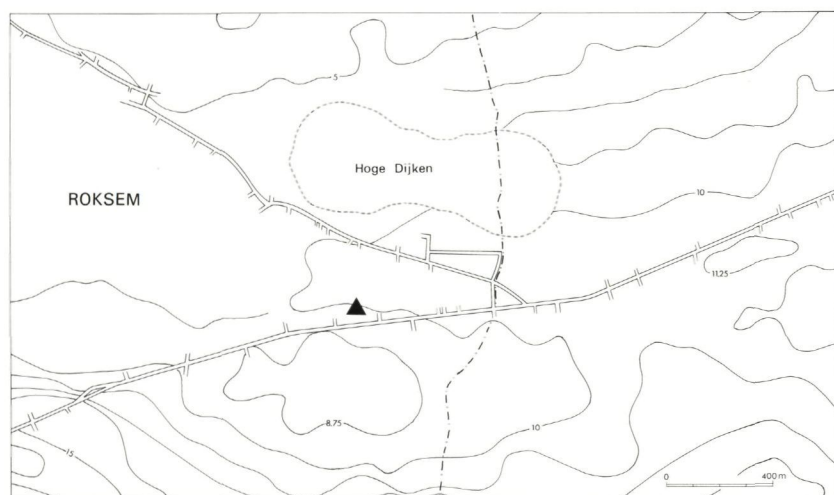

Een nieuwe vroeg-middeleeuwse nederzetting te Roksem (stad Oudenburg, prov. West-Vlaanderen)

Yann Hollevoet

1 Lokalisatiekaart.

Location of the site.

Het gebied van de *Hoge Dijken* te Roksem/Zerkegem, gelegen op de grens tussen Polders en Zandstreek, is vanuit landschappelijk oogpunt bijzonder interessant. De kern ervan bestaat uit niveoolische pleistocene zandruggen; deze maken deel uit van een veel groter complex dat zich *grosso modo* uitstrekt van Gistel en Oudenburg in het westen tot het Waasland in het oosten¹. Omwille van hun rijkdom aan zand werden deze ruggen vroeger al te vaak aangetast door onoordeelkundige afgravingswerken, maar ook vandaag wordt nog vaak zand gewonnen, niettegenstaande het gebied, volgens de gewestplannen, geen deel meer uitmaakt van een ontginningsgebied².

Bij deze graafwerken kwamen in het verleden bodemvondsten aan het licht die de rijkdom van het gebied vanuit archeologisch standpunt onderstrepen. De oudste vondst werd gedaan tussen de twee wereldoorlogen, toen op Zerkegems grondgebied een bijna volledige zgn. Angelsaksische pot werd bovengehaald³. Op het einde van de jaren vijftig en tijdens het daarop volgende *decennium* werden door R. Crois heel wat *archaeologica* geborgen in verschillende zandwinningsputten op Roksems grondgebied: zowel steentijdartefacten, ijzertijdaardewerk en Romeins schervenmateriaal als vroeg-middeleeuwse vondsten⁴. Op één van de vindplaatsen werd nog een Romeinse muntschat uit het derde kwart van de 3de eeuw aangetroffen⁵.

Het is pas de jongste jaren dat het gebied van de *Hoge Dijken* opnieuw nauwlettend in het oog wordt gehouden, wat geleid heeft tot een vermenigvuldiging van vondsten en waarnemingen. Deze gingen soms gepaard met opgravingen. Aldus werden in 1985-1986 door de Vereniging voor Oudheidkundig Bodemonderzoek in West-Vlaanderen Romeinse en vroeg-middeleeuwse sporen onderzocht nabij het terrein waar de zgn. pot van Zerkegem was gevonden⁶. Een kleine 500 m ten westen van deze vindplaats kwamen in 1988-1989 bewoningssporen uit talrijke periodes (steentijd, ijzertijd en Romeinse tijd alsook vroege en volle middeleeuwen) aan het licht bij aanpassingswerken aan de zgn.

1 Vanhooorne & Verbrugge 1969.

2 Cf. de gewestplannen Diksmuide-Torhout en Brugge-Oostkust.

3 Gysseling 1979.

4 Crois 1967.

5 T(hirion) 1971.

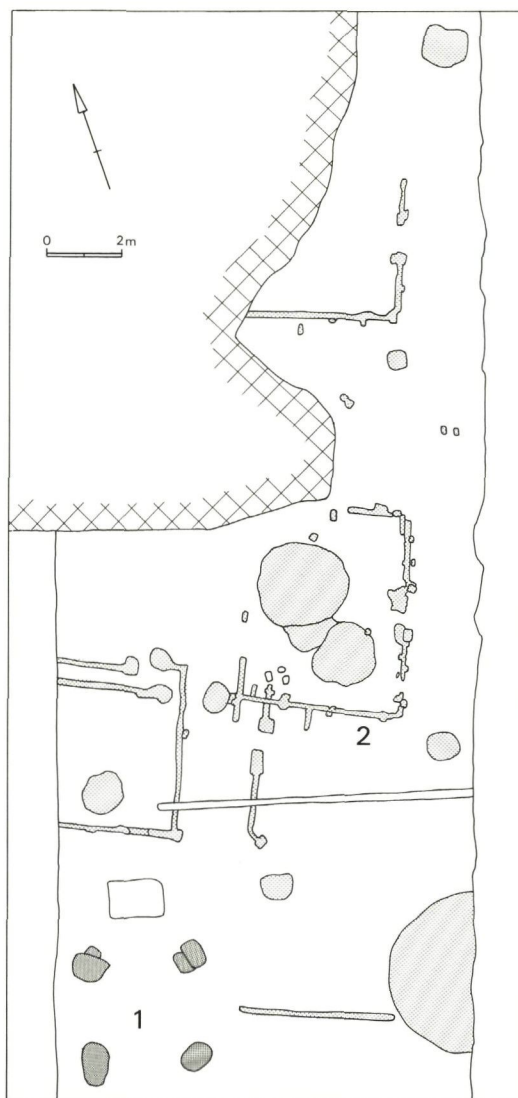
6 De Cock, Rogge & Van Doorselaer 1987.

Roksempuut, een in de jaren zeventig ontstane zandwinningsput op het grensgebied van de vroegere gemeentes Zerkegem, Ettelgem en Roksem⁷.

Eind januari - begin februari 1989 werd bij afgravingswerken, voorafgaand aan de aanleg van een parkeerterrein langs de Brugsesteenweg te Roksem (fig. 1), nog een andere vindplaats aangesneden⁸. In het verleden moet reeds een niet nader te bepalen deel van de site ten prooi zijn gevallen aan zandwinningswerken. In totaal werd een zone van gemiddeld 12 m breedte over een lengte van 18 m ingetekend; ten noorden van deze zone was nog een 4 tot plaatselijk maximaal 7 m brede en 15 m lange strook langs de oostelijke perceelsgrens voor onderzoek beschikbaar (fig. 2).

Bij de werken werden niet enkel de resten van een nieuwe vroeg-middeleeuwse bewoningskern gelokaliseerd. Enkele losse steentijdvondsten - een zware schrabber en een fragment van een gepolijste bijl - buiten beschouwing gelaten, dateren de oudste sporen wellicht uit de late ijzertijd of de vroeg-Romeinse periode (fig. 2: 1). Het betreft het grondplan van wat wellicht een vrij zware vierpostenspijker is geweest; deze blijkt op basis van de ontubbeling van sommige paalsporen zeker één maal hersteld of vervangen te zijn geweest. De paalsporen waren gemiddeld nog over een 70-80 cm diepte bewaard gebleven en verschillende bevatten aardewerkfragmenten. Deze scherven zijn doorgaans vrij hard gebakken en verschaald met zand: verschillende fragmenten vertonen een groeflijnvorsiering, andere zijn dan weer versierd met stokindrukjes.

De meeste sporen zijn toe te schrijven aan een bewoningskern uit de vroege middeleeuwen (fig. 2: 2). Bovendien zijn 5-tal ondiepe kuiltjes en drie grotere structuren - wellicht te identificeren als uitbraakkuiten van houten waterputten - werden vooral de restanten van verschillende min of meer OW-georiënteerde, rechthoekige houten gebouwen aangetroffen. Het moeten er zeker drie en wellicht zelfs vier geweest zijn maar in geen der gevallen was de plattegrond nog volledig. De huisplattegronden worden alle gekenmerkt door de aanwezigheid van wandgreppels⁹. Op de plaatsen van de toegangen tot het gebouw zijn de standgreppels onderbroken; deze onderbrekingen werden zowel op de lange als op

2 Opgravingsplan.

1. Vierpostenspijker uit de late ijzertijd of de vroeg-Romeinse periode.
2. Vroeg-middeleeuwse bewoningssporen.

The excavation plan.

1. Late Iron Age/early Roman four-post granary.
2. Traces of an early medieval settlement.

de korte zijde aangetroffen. Slechts in twee gevallen was de juiste breedte van de structuren nog met enige nauwkeurigheid te achterhalen - meer bepaald 4,5 m en 5,5 m - maar een hypothetische reconstructie voor de twee andere gebouwsporen laat toe te veronderstellen dat de breedte van deze constructies niet wezenlijk verschillend moet geweest zijn. Drie van de vier plattegronden overlappen elkaar plaatselijk en in één geval wijst een oversnijding duidelijk op de aanwezigheid van tenminste twee bewoningsfasen. Toch laat de algemene configuratie van de sporen - in de eerste plaats de lokalisatie van twee uitgebroken waterputten - veeleer drie fasen in de bewoning veronderstellen.

Het aangetroffen vondstenmateriaal uit deze vroeg-middeleeuwse sporen omvat nagenoeg uitsluitend schervenmateriaal.

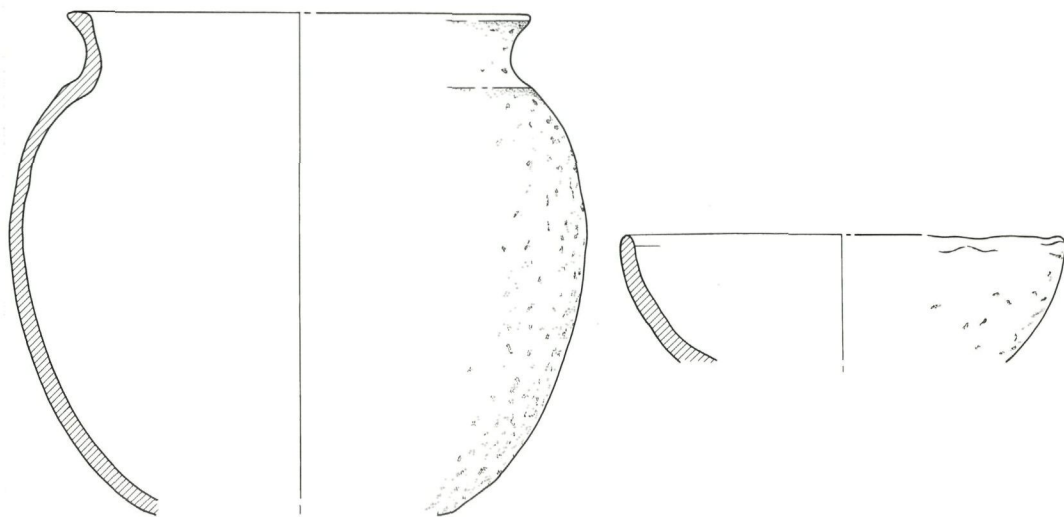
7 Hollevoet - 1990c, 1991 en 1992a.

8 Hollevoet 1990b.

9 Ook te Roksem/Hoge Dijken en Zerkegem/Hoge Dijken werden huisplattegronden aangesneden die o.m. gekenmerkt worden door de aanwezigheid van wandgreppels; Hollevoet 1991, 186-187 en De Cock, Rogge & Van Doorselaer 1987, 43).

3 Vroeg-middeleeuws
gebruiks aardewerk met
plantaardige verschraling.
Early medieval domestic pot-
tery with vegetable temper.

Het gaat zowel om fragmenten van Eifelwaar en zgn. *biconi* – al dan niet voorzien van radstempelversiering – als om scherven van gewoon aardewerk. Deze laatste categorie omvat potten en kleine kommetjes (fig. 3). Het baksel wordt gekenmerkt door een plantaardige verschraling en sluit volledig aan bij het gebruiks aardewerk uit de andere sites van de regio¹⁰. Het geheel kan voorsnog slechts ruim gedateerd worden in de 7de-8ste eeuw maar enkele sporen kunnen iets ouder zijn.

De nieuwe Roksemse vindplaats (ROKSEM II) bevindt zich zowat 400 m ten zuidwesten van de site Roksem/Hoge Dijken (ROKSEM I) en beide vindplaatsen worden gescheiden door de Oude Brugge weg, de vroegere verbindingsweg tussen Gistel en Brugge. Nog geen 500 m meer westwaarts moet de door R. Crois gedocumenteerde vroeg-middeleeuwse vindplaats ten noorden van de Millebeek gelokaliseerd worden (ROKSEM III). Samen met de site van Zerkegem/Hoge Dijken (ZERKEGEM I) illustreren deze verschillende vindplaatsen hoe intensief het gebied bewoond is geweest tijdens de vroege middeleeuwen¹¹.

Deze bewoningsintensiteit geldt niet enkel voor de *Hoge Dijken* zelf, maar ook daarbuiten worden de laatste jaren bij veldkarteringen, steeds meer terreinen gelokaliseerd die vroeg-middeleeuwse *archaeologica* opleveren. Nieuwe gegevens komen tevens aan het licht bij de systematische controle van de graafwerken in het gebied

Oudenburg-Brugge, terwijl de jongste tijd ook belangrijke aanvullende informatie wordt verkregen door de luchtfotografische prospectie¹². Samen laten al deze gegevens toe een voorsnog zeer onvolledig beeld te vormen van wat zich in de regio kan afgespeeld hebben tijdens de periode tussen de ontruiming van het *castellum* van Oudenburg – in het begin van de 5de eeuw – en de opkomst van de stad Brugge als Europees handelscentrum tijdens de volle middeleeuwen¹³.

SUMMARY

Another Early Medieval Settlement at Roksem (Mun. of Oudenburg, Prov. of West-Flanders)

In 1989, an area along the Brugse Baan at Roksem was excavated in order to build a car park (fig. 1). This consequently led to the discovery of an early medieval settlement, approximately 400 m southwest of the site of Roksem/Hoge Dijken (*cf.* Hollevoet 1991). Rescue excavations uncovered the remains of a late Iron Age/early Roman four-post granary and several Merovingian structures. These include three large pits (probably dismantled timber wells), some smaller pits and the foundation trenches of at least three buildings which have a generally east-west axis (fig. 2). However, only a limited area could be excavated and therefore none of the building plans are

10 Hollevoet 1992b en 1993.

11 Ook in Oudenburg zelf werden reeds vroeg-middeleeuwse bewoningssporen en/of *archaeologica* aangetroffen; zie daaromtrent het interimverslag over de recente opgravingen in dit volume en Hollevoet 1987.

12 Luchtfotografische prospectie uitgevoerd door J. Semey verbonden aan de Universiteit Gent, Vakgroep Archeologie en Oude Geschiedenis van Europa.

13 Voor een meer historische benadering, zie Berings 1985.

complete. The early medieval pottery includes grass-tempered ware (fig. 3) and fragments of biconical vessels; these artifacts, particularly the latter suggest that the site was occupied during the seventh or eighth century.

BIBLIOGRAFIE

- BERINGS G. 1985: Het oude land aan de rand van het vroeg-middeleeuwse overstromingsgebied tijdens de middeleeuwen, *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent* n.r. XXXIX, 37-84.
- CROIS R. 1967: Oude bewoningssporen te Roksem, *Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gericht onder de benaming "Société d'Emulation" te Brugge* CIV, 88-96.
- DE COCK S., ROGGE M. & VAN DOORSELAER A. 1987: Het archeologisch onderzoek te Zerkegem-Jabbeke, *Westvlaamse Archaeologica* 3, 2, 37-50.
- GYSELING J. 1979: *Het zogenaamde "anglo-saksische" aardewerk in België*, Onuitgegeven licentiaatsverhandeling Universiteit Leuven.
- HOLLEVOET Y. 1987: Oudenburg (W.-VI.), *Archeologie*, 137.
- HOLLEVOET Y. 1990a: Archeoscopie van een stad: het Oudenburgse bodemarchief doorge-licht. In: *Vlaamse Archeologie. Opgravingen in binnen- en buitenland*, (Vlaanderen 231), [Oudenburg], 41-44.
- HOLLEVOET Y. 1990b: Roksem (Oudenburg, W.-VI.): vroeg-Romeinse en Merovingische nederzettingssporen, *Archeologie*, 48.
- HOLLEVOET Y. 1990c: Langs de Roksempuut. Archeologisch onderzoek op het domein van de Hoge Dijken te Roksem (gemeente Oudenburg), *Brugs Ommeland* 30, 75-88.
- HOLLEVOET Y. 1991: Een vroeg-middeleeuwse nederzetting aan de Hoge Dijken te Roksem (gem. Oudenburg), *Archeologie in Vlaanderen* I, 181-196.
- HOLLEVOET Y. 1992a: Merovingische huizen - Karolingische waterputten: het archeologisch onderzoek van een vroeg-middeleeuwse nederzetting op het domein van de Hoge Dijken te Roksem (gem. Oudenburg), *Westvlaamse Archaeologica* 9, 1992, 53-58.
- HOLLEVOET Y. 1992b: Early-Medieval Hand-Made Pottery from Settlement Sites in Coastal Flanders (Belgium). In: *Medieval Europe 1992: Technology and Innovation*. Pre-printed Papers 3, 217-222.
- HOLLEVOET Y. 1993: Céramiques d'habitats mérovingiens et carolingiens dans la région d'Oudenburg (Flandre Occidentale, Belgique). In: D. PITON (éd.), *Travaux du Groupe de Recherches et d'Etudes sur la Céramique dans le Nord-Pas-de-Calais. Actes du Colloque d'Outreau (10-12 avril 1992)*, Nord-Ouest Archéologie (numéro hors-série), [Berck-sur-Mer], ter perse.
- T(HIRION) M. 1971: Trouvailles. Roksem. Trésor, *Bulletin du Cercle d'Etudes Numismatiques* 8, 18-19.
- VANHOORNE R. & VERBRUGGEN C. 1969: *Le tardiglaciare à Roksem (Belgique)*, Bulletin van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen 45, nr 21, Brussel.